

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Social Innovation Plus -
Competence Centres

DRUŽIVA, O.Z. SOCIÁLNE POĽNOHOSPODÁRSTVO

Ing. Eva Pongrácz, PhD.

Obsah:

SOCIÁLNE POĽNOHOSPODÁRSTVO	str.03
Nositeľ sociálnej inovácie	str.04
Poslanie nositeľa sociálnej inovácie	str.04
Cieľová skupina	str.04
Spôsob financovania	str.04
Realizované spolupráce	str.05
Opis problému	str.05
Spôsob riešenia	str.05
Konkrétne dosiahnuté výsledky	str.05
Transformácia na národnú a medzinárodnú úroveň	str.06
Výzvy v oblasti ďalšieho napredovania	str.06

SOCIÁLNE POĽNOHOSPODÁRSTVO

Podľa stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru sociálne poľnohospodárstvo predstavuje inovatívny prístup, ktorý spája dve koncepcie, a to multifunkčné poľnohospodárstvo a sociálne služby resp. zdravotnú starostlivosť na miestnej úrovni.¹

Multifunkčnosť poľnohospodárstva je v súlade so zameraním konceptu rozvoja vidieka a je „mozaikou nasledovných aktivít:

- produkcia potravín a priemyselných surovín,
- produkcia energetických plodín (bioenergia),
- kvalita produktov a priamy predaj (regionálne výrobky),
- manažment krajiny (zachovanie kultúrnej krajiny, ekostabilizačná funkcia),
- ochrana biotopov (biodiverzita),
- agroturizmus (kultúrne dedičstvo),
- ako aj nástroj oživenia ekonomiky vidieckej krajiny.”²

Sociálne poľnohospodárstvo zároveň poskytuje služby pre miestne obyvateľstvo využitím lokálnych vidieckych a poľnohospodárskych zdrojov. Prispieva tak k rozvoju ich kvality života prostredníctvom produkcie poľnohospodárskych výrobkov.

Obrazok č. 1: Sociálne poľnohospodárstvo – prínos pre cieľovú skupinu

Zdroj: XI. Fórum Vidieckeho parlamentu na Slovensku, 2020.

Sociálne poľnohospodárstvo má dva kľúčové charakteristické znaky – vplyv na široké spektrum rizikových sociálnych skupín a schopnosť realizovať ekonomické činnosti najmä v oblasti terapie, prípravy pracovnej sily, začleňovania študentov s rôznymi problémami do škôl, práce s osobami a skupinami s rizikom sociálneho vylúčenia, podpory malých poľnohospodárskych podnikov a remeselníkov a spoločensko-rekreačných aktivít.³

Je to „súhrn činností využívajúcich poľnohospodárske zdroje, rastlinné i živočíšne, na tvorbu adekvátneho prostredia pre rôzne zdravotne alebo sociálne znevýhodnené osoby a širokú verejnosť s cieľom poskytnúť im možnosť pracovného uplatnenia, napomáhať ich integrácii do spoločnosti alebo prostredníctvom vzdelávania a voľnočasových aktivít prispievať k ich vzťahu k vidieku a prírode.”⁴

Sociálne poľnohospodárstvo má v európskych krajinách významné postavenie, ale môžeme sledovať značné rozdiely v prístupe, vzťahu s ostatnými odvetvami hospodárstva a vo financovaní. Na Slovensku sa tento koncept začína etablovať najmä z dôvodu záujmu organizácií a malých fariem v kontexte poskytovania terapeutických a rehabilitačných služieb, vzdelávania a podpory zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb.

Je to oblasť, ktorá vytvára vhodné podmienky na zrod a rozvoj sociálnych inovácií a prináša pozitívne spoločenské zmeny, preto si zaslúži náležitú pozornosť a podporu aj v našich podmienkach.

¹EHSV: Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Sociálne poľnohospodárstvo – využívanie prác v poľnohospodárstve na terapeutické účely a opatrenia v sociálnej a zdravotnej oblasti“

Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012IEI236&from=SV>

²Labuda, M: Multifunction Agriculture as the Instrument of Ecological Cultural Landscape Protection. Životné prostredie, 2011, 45, 1, p. 38 – 42.

NOSITEĽ SOCIÁLNEJ INOVÁCIE

Občianske združenie Druživa vzniklo 10. decembra 2015 registráciou na Ministerstve vnútra SR pod registračným číslom VVS/1-900/90-47174. Organizácia sa zameriava na podporu rozvoja sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku a „ponúka miesto pre ľudí, ktorí chcú obnoviť stratené vzťahy medzi – poľnohospodárstvom a prírodou, dedičstvom a inováciami, potravinami a zdravím, občianskou spoločnosťou a politickým rozhodovaním“. Sídlo združenia je na adrese Betliarska 2, 048 01 Rožňava, Slovenská republika, IČO: 50036475. Združenie realizuje svoje aktivity na regionálnej a národnej úrovni. Organizačnú štruktúru určujú stanovy združenia. Najvyšším orgánom je členská schôdza a každý člen má jeden rovnocenný hlas. Členská schôdza rozhoduje o zmenách stanov, volí, odvoláva členov výkonnej rady a rozhoduje o počte jej členov, volí a odvoláva revízora a rozhoduje o zrušení združenia. Výkonným orgánom je najmenej trojčlenná výkonná rada, ktorá volí zo svojich členov predsedu a podpredsedu, koordinuje činnosť združenia, zvoláva členskú schôdzu a rozhoduje o prijatí za člena. Združenie komunikuje a promuje svoje produkty prostredníctvom sociálnych sietí.

POSLANIE NOSITEĽA SOCIÁLNEJ INOVÁCIE

Poslaním občianskeho združenia je podporiť rozvoj sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku. Realizujú aktivity, ktoré napomáhajú k zodpovednému prístupu k ostatným ľuďom, k zvieratám, k prírode, „prispievajú k zdravému životnému štýlu, k trvale udržateľnému a sebestačnému životu a ponúkajú priestor na porozumenie a stretávanie. Podporujú udržateľný rozvoj, ako jedinú možnú cestu k zdravému, harmonickému vývoju človeka, celej ľudskej spoločnosti a prírodného systému Zeme“.⁶

CIEĽOVÁ SKUPINA

Cieľovou skupinou občianskeho združenia sú všetci záujemcovia o tému sociálneho poľnohospodárstva, v teoretickej i praktickej rovine. Ide o zainteresované strany:

- deti,
- mládež,
- dospelí,
- rodiny,
- miestne komunity,
- farmári,
- poľnohospodári,
- sociálni pracovníci,
- zástupcovia miestnej a regionálnej samosprávy,
- zástupcovia štátnej správy,
- organizácie tretieho sektora,
- akademická a vedecko-výskumná obec,
- podporovatelia témy sociálneho poľnohospodárstva.

Všetky aktivity a výstupy organizácie sú ponúknuté a dostupné širokej verejnosti a zainteresované strany ich môžu využiť.

SPÔSOB FINANCOVANIA

Občianske združenie zabezpečuje svoju finančnú udržateľnosť prostredníctvom projektov, asignácie 2 % z dane, jednorazovo alebo opakovane darovaných finančných prostriedkov od darcov, priamej finančnej a nefinančnej podpory konkrétneho projektu, prostredníctvom nákupu cez stránku <http://dobromat.sk>. Podporovateľmi združenia sú: Lezecká stena Rožňava – KHS Kras, mesto Rožňava, Karpatská nadácia, websupport, Active Citizens Fund Slovakia, Meva Slovakia, Tesco, Baffy Catering, <https://www.fotovideoshop.sk/>, Horse team Plešivec, Jedáleň „Ako doma“.

Zdroj: unsplash.com

⁶Lacko-Bartošová, M. a kol: Základy sociálneho poľnohospodárstva. Nitra: SPU v Nitre, 2021. ISBN 978-80-552-2349-0.

⁴<https://socialnepolnohospodarstvo.sk/definicia-socialneho-polnohospodarstva/>

⁵<https://druziva.sk/o-nas/>

REALIZOVANÉ SPOLUPRÁČE

Organizácia spolupracuje s mnohými subjektmi z rôznych sektorov hospodárstva. Pri realizovaní svojich aktivít (workshopy, konferencie, vzdelávacie aktivity, projekty) využíva služby odborníkov a expertov. Vznik Pracovnej skupiny pre sociálne poľnohospodárstvo na Slovensku iniciovala SPU v Nitre a OZ Druživa. Má 17 členov, zástupcov z akademickej pôdy, ministerstiev, strešných organizácií sociálnej ekonomiky, tretieho a podnikateľského sektora, s ktorými kooperuje už dlhodobo. V rámci svojej projektovej činnosti má vybudované partnerstvá s organizáciami v SR i v zahraničí. S niektorými z nich má podpísané aj memorandum o spolupráci (napr. Košický samosprávny kraj, Jasanima – domov sociálnych služieb, mesto Rožňava).

OPIS PROBLÉMU

Klimatické výzvy, narastajúce spoločenské problémy, pretrvávajúce regionálne disparity, nezamestnanosť, sociálne vylúčenie je niekoľko problémov, ktoré si žiadajú neodkladné riešenie. Tieto výzvy a hrozby sa týkajú aj vidieckych oblastí (v roku 2021 46,81 % obyvateľstva žilo na vidieku), kde ekonomický a sociálny rozvoj zaostáva za rozvojom mestských oblastí. Hľadajú sa príležitosti pre aktivizáciu vidieckeho obyvateľstva a inovatívne nástroje na využitie tohto priestoru pre ďalší rozvoj, pre ktorý je charakteristický komunitný život v úzkom prepojení s prírodou. Jedným z možných riešení je oblasť poľnohospodárstva s využitím jeho multifunkčnosti v kontexte poskytovania služieb pre miestne obyvateľstvo.

SPÔSOB RIEŠENIA

Občianske združenie Druživa prináša informácie v oblasti konceptu sociálneho poľnohospodárstva. Organizuje podujatia, vydáva publikácie, usmerňuje a aktivizuje záujemcov, zapája zainteresované strany, asistuje pri zakladaní sociálnych fariem, sieťuje aktérov sociálneho poľnohospodárstva, zdieľa slovenské a zahraničné príklady dobrej praxe, dáva návrhy na tvorbu strategických dokumentov. Je lídrom posilnenia tejto témy na Slovensku. Sociálne poľnohospodárstvo vytvára hodnoty a prináša pozitívne zmeny pre farmára, cieľové skupiny, región a pre spoločnosť. Práve z dôvodu kombinácie jeho multifunkčnosti a poskytovania pracovných príležitostí či služieb pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny je považované za sociálnu inováciu. Je nástrojom trvalo udržateľného rozvoja vidieka.

KONKRÉTNE DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

Víziou organizácie je podporiť rozvoj sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku a prispieť k stratégii trvalo udržateľného rozvoja. Podľa vyjadrenia predsedu občianskeho združenia „trvalo udržateľný rozvoj je proces, ktorý zahŕňa neustále zmeny, inovácie miestnych iniciatív, podporu šetrného využívania pôdy a miestnych zdrojov, mobilizáciu vedomostí a ambícií miestnych spoločenstiev v duchu inovácií pre lepší život.“ Všetky ich aktivity sú smerované v tomto kontexte.

Projekty a aktivity realizované občianskym združením Druživa:

- AGASI „Agriculture as an Actor of Social Inclusion“

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre v spolupráci s OZ Druživa a pod záštitou ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR zorganizovali medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorá vytvorila platformu pre diskusiu, zdieľanie informácií a sieťovanie odborníkov v téme sociálneho poľnohospodárstva. Bolo to prvé a jedinečné podujatie svojho druhu na Slovensku.

- AGASI 2022 „Poľnohospodárstvo ako aktér sociálnej inklúzie“

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre v spolupráci s OZ Druživa, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Rozvojovou agentúrou BBSK, n. o. zorganizovali podujatie, ktoré poskytlo priestor na dialóg medzi zainteresovanými stranami sociálneho poľnohospodárstva. Ukázalo sa, že konferencia organizovaná v roku 2021 priniesla posun v chápaní a napredovaní danej témy. Diskusné panely, ako pokračovanie konferencie z predchádzajúceho roka, sa zameriavali na špecifické otázky sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku.

- SINZEM-sociálne a inovačne na zeleň v meste Občianske združenie sa 29. 11. 2022 pripojilo k celosvetovému podujatiu #GivingTuesday kampaňou „Obnova skleníka pre pomoc zdravotne znevýhodneným a environmentálne vzdelávanie“. Cieľom projektu bolo prepojiť poskytovanie pracovných terapií, integráciu, ekologickú starostlivosť o mestskú zeleň a vzdelávanie. Podľa vyjadrenia predsedu združenia podobný projekt na Slovensku ešte nebol realizovaný, preto ho „môžeme bez obáv zaradiť medzi sociálne inovácie“.

– Pracovná skupina pre sociálne poľnohospodárstvo na Slovensku
V auguste 2017 z iniciatívy OZ Druživa a Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre bola založená Pracovná skupina pre sociálne poľnohospodárstvo na Slovensku. Jej poslaním je šíriť myšlienky sociálneho poľnohospodárstva, prepájať realizátorov, sympatizantov a záujemcov o túto tému, ako aj navrhovať aktivity podporujúce jeho rozvoj.

– Projekt „Zahájenie rozvoja sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku“

V rokoch 2020 – 2021 OZ Druživa realizovala medzinárodný projekt „Zahájenie rozvoja sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku“, ktorý je výstupom Pracovnej skupiny pre sociálne poľnohospodárstvo na Slovensku a financovaný grantovým programom Active Citizens Fund – Slovakia. Cieľom projektu bola podpora systematického rozvoja sociálneho poľnohospodárstva na Slovensku v kontexte jeho prínosov, dopadov a potrieb.⁷ V rámci projektu bol zriadený portál „socialnepoľnohospodarstvo.sk“, ktorý poskytuje aktuálne informácie v oblasti sociálneho poľnohospodárstva. Správcom webstránky je naďalej OZ Druživa. Film s názvom „Dvory, ktoré pomáhajú“ je tiež výstupom tohto projektu. Je to príbeh 8 „dvorov“ so silnými osobnými príbehmi. Približuje koncept sociálneho poľnohospodárstva a poukazuje na jeho rôznorodé aktivity, ktoré prinášajú pomoc cieľovej skupine ale zároveň podporujú aj lokálny rozvoj. V rámci projektu bol vytvorený kurz „Základy sociálneho poľnohospodárstva“ a bolo vydaných niekoľko publikácií: Poskytovanie sociálnych služieb v poľnohospodárstve (kniha), Základy sociálneho poľnohospodárstva (kniha), Ako začať so sociálnym poľnohospodárstvom – pre poľnohospodárov (leták), Ako začať so sociálnym poľnohospodárstvom – pre poskytovateľov sociálnych služieb a MVO (leták), Ako začať so sociálnym poľnohospodárstvom – pre samosprávu (leták).

– Medzinárodný projekt „SocInGr“
OZ Druživa sa v rokoch 2018 – 2019 zapojilo do medzinárodného projektu „Social Integration in Green“, v rámci ktorého sa realizovali stretnutia malých farmárov z ČR, Maďarska, Poľska a SR, vytvorili sa vzdelávacie videá a ďalšie materiály na podporu sociálneho poľnohospodárstva.

TRANSFORMÁCIA NA NÁRODNÚ A MEDZINÁRODNÚ ÚROVEŇ

Združenie má sídlo v Rožňave, ale svoje aktivity realizuje aj na národnej úrovni. Téma sociálneho poľnohospodárstva je na Slovensku málo známa, avšak (aj vďaka aktivitám OZ Druživa) pribúda čoraz viac záujemcov, ktorí sa chcú o nej dozvedieť viac a uplatňovať princípy sociálneho poľnohospodárstva v praxi. Produkty a služby organizácie sú využiteľné pre všetkých na regionálnej aj národnej úrovni a niektoré príklady dobrej praxe by bolo možné realizovať aj na medzinárodnej úrovni. Koncept sociálneho poľnohospodárstva je v západných krajinách Európskej únie rozšírený a akceptovaný a v rámci krajín Vyšehradskej štvorky je veľký priestor na rozšírenie know-how.

VÝZVY V OBLASTI ĎALŠIEHO NAPREDOVANIA

Najväčšou bariérou rozvoja sociálneho poľnohospodárstva v slovenských podmienkach je chýbajúce legislatívne pozadie, ktoré by zabezpečilo priaznivé prostredie pre jeho napredovanie. Ďalším problémom je legislatívny konflikt v oblasti poľnohospodárstva, sociálnych služieb a sociálnej ekonomiky, čo prináša obmedzený prístup k finančným a nefinančným nástrojom, skresľuje chápanie prelínania týchto konceptov a bráni intenzívnejšiemu pokroku.

Zdroj: unsplash.com

VIAC INFORMÁCIÍ O PROJEKTE SA DOZVIETE NA:
<https://druziva.sk/>

⁷<https://druziva.sk/startuje-dolezity-projekt-pre-koncept-socialneho-polnohospodarstva-na-slovensku/>

VIAC INŠPIRATÍVNYCH PRÍKLADOV NÁJDETE NA:
www.socialneinovacie.gov.sk

Vypracované pre potreby Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny
Slovenskej republiky
v rámci Národného kompetenčného centra pre sociálne inovácie

2023

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a programu Zamestnanosť a sociálne inovácie